

MALAKAVIY O'QUV AMALIYOT JARAYONIDA BO'LAJAK TARBIYACHILARNI KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI

Bahoroy Ramazonova Sadriddinovna

*Nizomiy nomidagi TDPU "Maktabgacha ta'lim metodikasi"
kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada malakaviy o'quv amaliyot jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning pedagogik-psixologik omillari, malakaviy o'quv amaliyoti jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning turli usullari bo'lajak tarbiyachilarning o'z ustida izlanishi, o'z mutaxassisligi bo'yicha yetarli bilim ko'nikmalarni, kasbiy mahoratini oshirishi mohiyati haqida bayon etilgan.

Аннотация: В данной статье рассмотрены педагогические и психологические факторы совершенствования методики развития профессиональных компетенций будущих педагогов в процессе профессиональной учебной практики, различные методы развития профессиональных компетенций будущих педагогов в процессе профессиональной учебной практики, будущие педагоги. ищут себя, своего. Было разъяснено о важности достаточных знаний по специальности для повышения квалификации и профессионального мастерства.

Annotation: In this article, the pedagogical and psychological factors of improving the methodology of developing the professional competencies of future educators during the process of professional training practice, various methods of developing the professional competencies of future educators during the process of professional training practice, the future educators are searching for themselves, their own It was explained about the importance of sufficient knowledge in the specialty to improve skills and professional skills.

Kalit so'zlar: kompetensiya, kasbiy kompetensiya, ijtimoiy kompetentlik, maxsus ta'lim-tarbiyaviy, tashkiliy, kommunikativ, ijodiy, refleksiv ko'nikmalar.

Malakaviy o'quv amaliyot jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetensiyalari hamda kompetentlikni rivojlantirish metodikasiga ko'ra,

“kompetentlik” tushunchasi quyidagilarni o‘z ichiga oladi: xulq-atvor, kognitiv, operatsion, texnologik, motivatsion, ijtimoiy va axloqiy komponentlar, ta’lim natijalari va boshqalar. Shu bilan birga, kompetensiyaga asoslangan yondashuvni amalga oshirishga bog‘ishlangan ishlar va materiallarda «kompetentlik» tushunchasining umumiy qabul qilingan aniq ta’rifi mavjud emas. Bundan tashqari, pedagogika fanida tarbiyachilarning “kompetensiyalari”ni izohlash bilan bog‘liq masalalar hali ham muhokama qilinmoqda.

A.V. Xutorskoy kompetensiyalarni mazmuniga ko‘ra – asosiy, umumiy fan va fan kompetensiyalariga ajratishni taklif qiladi. U tarbiyachi faoliyatining asosiy yo‘nalishlari bo‘yicha asosiy kompetensiyalarni ajratib ko‘rsatadi, bu unga to‘plangan ijtimoiy tajribani o‘zlashtirishga, zamonaviy jamiyatda hayotning amaliy ko‘nikmalarini egallashga imkon beradi Mamlakatimizda bo‘lajak mutaxassis o‘z ichki tajribasini aks ettirishga qaratilgan faoliyat usullarini o‘zlashtirganda ishlashga tayyor bo‘ladi va nafaqat reflektor qobiliyatga, balki o‘z-o‘zini nazorat qilish va o‘z harakatlarini baholashning reflektiv ko‘nikmalariga, shuningdek, kasbiy vazifalarni hal qilish, shakllantirish va tanlashni asoslash qobiliyatiga ega bo‘ladi. Shuning uchun tarbiyachilarni o‘qitish jarayoni sodir bo‘layotgan o‘zgarishlarni tahlil qilish va qayta ko‘rib chiqishga, sabab-oqibat munosabatlarini o‘rnatishga va kasbiy, ijtimoiy va axborot yangiliklari bilan bog‘liq muammolarni birgalikda hal qilishga qaratilgan bo‘lishi kerak.

Tarbiyachining vazifasi bolaning jismoniy va ruhiy xususiyatlaridan kelib chiqib, uni jamoaviy hayot tarziga ko‘niktirish va jamoada erkin yashash malakasini shakllantiradi.

1. Ijtimoiy kompetentlik - ijtimoiy munosabatlarda faollik ko‘rsatish ko‘nikma, malakalariga egalik, kasbiy faoliyatda sub'ektlar bilan muloqotga kirisha olish.

2. Maxsus kompetentlik - kasbiy-pedagogik faoliyatni tashkil etishga tayyorlanish, kasbiy-pedagogik vazifalarni oqilona hal qilish, faoliyati natijalarini real baholash.

Kasbiy kompetensiyani shakllantirish asosan, bo‘lajak tarbiyachining mavzu ma’lumotlarining maqsadga muvofiqligi, uning mantiqiy tuzilishi va mazmuni to‘g‘risida xabardorligi tufayli ta’minlanadi, reflektivlik esa, an’anaviy ta’limni o‘z-o‘zini tahlil qilish, o‘zini baholash va o‘zini o‘zi tuzatishga asoslangan holda o‘z-o‘zini tarbiyalashga yo‘naltirishda namoyon bo‘ladi.

Shunday qilib, refleksiya intilish kasbiy kompetentlikni shakllantirishning asosiy shartidir, refleksiya qobiliyati ijodiy shaxsning ko‘rsatkichidir. Nafaqat o‘z

ishlarining natijalarini, balki ijodkorlik darajasini ham ongli ravishda nazorat qilish qobiliyati ta'lim-tarbiyaviy muammolarni hal qilish samaradorligini belgilaydi va kasbiy kompetensiyani shakllantirishga yordam beradi, qachonki, agar sifat jihatidan o'zgargan sharoitlarda avvalgi tajriba kasbiy faoliyatda ijobiy natijalarni bera olmasa.

Tarbiyachilarining kasbiy kompetensiyasini muvaffaqiyatli shakllantirishning asosiy sharti – ularning o'quv, ilmiy va kasbiy faoliyatini samarali boshqarishdir. Tarbiyachining ta'siri “zarur integratsiyalashgan kasbiy tajribani rivojlantirishga jalb qilishga qaratilgan bo'lsa va maqsadli xususiyatga ega bo'lsa, kasbiy faoliyat tarbiyachilarning ijodkorligiga aylanadi.

Tarbiyachi mustaqil ravishda muammolarni hal qilish orqali kasbiy kompetensiyaga ega bo'lishi mumkin, bu esa undan zarur bilim va ko'nikmalarni amaliy faoliyatda qo'llashga tayyor bo'lishni talab qiladi.

L.I. Bojovich, L.S. Vigotskiy, V.V. Davidov, A.N. Leontev, S.L. Rubinshteyn, D.B. Elkonin, D.I. Feldsheyn va boshqa olimlar amaliy faoliyat dastlabki inson faoliyati ekanligini isbotladilar. Bizning tadqiqotimizda kasbiy kompetensiyani rivojlantirish usuli – bu ongli motivlar, universal ko'nikmalar, mustaqil harakatlarga tayyorlikni shakllantirishni ta'minlaydigan va o'z-o'zidan maqsad bo'lishni to'xtatadigan, ammo ta'lim-tarbiyaviy qarorlarni qabul qilish asosida tajribani o'zlashtirish vositasi bo'lib xizmat qiladigan nazariy va amaliy mashg'ulotlardir.

N.S. Gluxanyuk, E.F. Zeer, V.D. Shadrikov, Ye.N. Shiyarov kabi olimlar kasbiy tayyorgarlik bosqichida bo'lajak tarbiyachining faoliyatini rivojlantirish pedagogik jarayonning yaxlitligiga bog'liqligini va o'quv- kognitiv, shuningdek, samarali amalga oshirish uchun maxsus bilim, ko'nikma va qobiliyatlarni talab qiladigan ilmiy va amaliy (kasbiy) faoliyatda, shuningdek, kasbiy shartlangan holda sodir bo'lishini ta'kidlaydilar.

Ushbu faoliyat turlarining birligining yo'qligi o'qitish maqsadi va kasbiy tayyorgarlik natijalari o'rtasidagi ziddiyatga olib keladi. Ushbu ziddiyatni bartaraf etish davlat ta'lim standartlari asosida tarbiyachi faoliyatining maqsadi va mazmunini o'zgartirganda mumkin bo'ladi. Bunday faoliyat maqsadlar, motivlar, harakatlar, natijalarning birligi sifatida qaraladi, bu uning amaliyotga yo'naltirilgan o'qitish yo'nalishini kuchaytirish va tarbiyachi shaxsining kasbiy kompetensiyasini, uning sub'ektiv pozitsiyasini rivojlantirish uchun asos yaratadi.

Psixologlarning ta'kidlashicha, “faqat tashqi dunyo bilan amaliy aloqada bo'lish, uni maqsadli va ijodiy ravishda o'zgartirish orqali inson ushbu murakkab o'zaro ta'sir jarayonida nafaqat atrofdagi dunyoni, balki o'zini ham o'zgartira oladi”.

Tarbiyachining vazifasi – o‘zini o‘zi o‘qitish, o‘zini o‘zi boshqarish va o‘zini o‘zi bilishga asoslangan holda tarbiyachi shaxsini kasbiy jihatdan muhim o‘rganish uchun sharoit yaratishdir. Bu tushuncha bilan o‘qitish shaxsning kasbiy shakllanishi bilan tenglashtiriladi. P.I. Pidkasistiy kasbiy o‘z-o‘zini tarbiyalashni professional o‘z-o‘zini tarbiyalash va o‘z-o‘zini o‘qitish orqali o‘z shaxsiyatining kasbiy ahamiyatli fazilatlarini rivojlantirishga qaratilgan maqsadli, tizimli, kognitiv-tadqiqot faoliyati sifatida belgiladi.

Yuqorida ta’kidlab o‘tilganidek, bilim, ko‘nikmalarni shakllantirish va kasbiy tajribani egallash nazariy, amaliy va funksional darajalarda amalga oshiriladi. Bizning fikrimizcha, pedagogika oliygohi bitiruvchisi nazariy darajaga ega, ya’ni kelajakdagi kasbiy faoliyatning ilmiy asoslarini bilish darajasi rivojlangan, chunki oldiy o‘quv yurti tarbiyachilarini tayyorlashning an’anaviy tizimi birinchi navbatda fundamental bilimlarni shakllantiradi. Amaliy daraja “harakat algoritmi – o‘zgartirilgan algoritm – ijodkorlik” sxemasi bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish tizimini nazarda tutadi. Nazariy bilimlarga asoslangan amaliy mashg‘ulotlar amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishga va bo‘lajak boshlang‘ich sinf tarbiyachisi uchun zarur bo‘lgan ta’lim-tarbiyaviy, tashkiliy, kommunikativ, ijodiy, refleksiv ko‘nikmalar va qobiliyatlarni shakllantirishga qaratilgan bo‘lib, bu kasbiy kompetensiyalarni o‘zlashtirish darajasini aniqlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. SH.M.Mirziyoyev “Maktabgacha ta’lim tizmi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora tadbirlari” to‘g‘risidagi PF-5198 son farmoni 30.09.2017yil
2. B.S Ramazonova.. (2022). FUNDAMENTALS OF DEVELOPMENT OF STUDENTS'LEARNING COMPETENCIES IN THE COURSE OF PEDAGOGICAL PRACTICE. *Thematics Journal of Education*, 7(4).
3. Ramazonova , B. S., Maxmudova , D. A., & Ergasheva , B. Z. qizi. (2023). MALAKAVIY O‘QUV AMALIYOTIDA BO‘LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. *GOLDEN BRAIN*, 1(31), 52–56.
4. Sadriddinovna, R. B. (2022). TECHNOLOGIES FOR INCREASING OF STUDENTS'LEARNING COMPETENCIES IN THE COURSE OF PEDAGOGICAL PRACTICE. *Confrencea*, 6(6), 226-227

5. Ramazonova, B. S., & Xo'shmurod qizi Xolto'rayeva, S. (2023). MALAKAVIY O 'QUV AMALIYOT JARAYONIDA BO 'LAJAK TARBIYACHILARNI KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINING KONSEPTUAL ASOSLARI. *GOLDEN BRAIN*, 1(32), 181-184.
6. Kholtorayeva, S., & Ramazonova, B. (2023). THE VALUE OF FORMING BASIC COMPETENCES IN THE PROCESS OF PREPARING PRESCHOOL CHILDREN FOR SCHOOL EDUCATION. *GOLDEN BRAIN*, 1(32), 185-188.
7. Ramazonova, B., & Abdumo'minova, D. (2023). МАКТАБ ВА МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ПЕДАГОГЛАРИНИНГ КРЕАТИВЛИГИ. *Евразийский журнал технологий и инноваций*, 2(1 Part 2), 193-198.
8. Ramazonova, B. S., & Maxmudova, D. A. (2023). MALAKAVIY O 'QUV AMALIYOTIDA BO 'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. *GOLDEN BRAIN*, 1(31), 52-56.
9. Sadriddinovna, R. B. (2022, October). SIGNIFICANCE OF DEVELOPING STUDENTS'LEARNING COMPETENCIES IN THE PRACTICE. In *Archive of Conferences* (pp. 35-37).